

Runstensvård 2024

En redogörelse för årets insatser

Runstensvård 2024

En redogörelse för årets insatser

Kulturmiljövård

Robin Lucas

Upplandsmuseets rapporter 2024:28

ISSN 1654-8280

BEARBETNING AV FOTON: Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet

BEARBETNING AV PLANER: Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet

OMSLAGSBILD: Adam Hultberg ångtvättar runstenen U 1162 vid Buska, Altuna socken. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet

GRANSKNING: Anna Ölund, Stiftelsen Upplandsmuseet

UPPHOVSÄTT: om inget annat anges: Creative Commons licens CC BY. © Lantmäteriet, dnr I2014/00634

GRAFISK FORMGIVNING OCH PRODUKTION: Malin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet

DIGITALT TRYCK: Kph, Uppsala

© STIFTELSEN UPPLANDSMUSEET, 2024

Stiftelsen Upplandsmuseet
Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018-169100
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	7
Bakgrund	8
Målsättning och metod	8
Genomförande	9
Rengöring av runstenar i Lagunda och Simtuna.....	9
Utbildning av hembygdsföreningar	12
Konservatorsåtgärder	12
Övriga runstensnyheter.....	14
Framtida åtgärder	15
Övervakning av hotade runstenar	15
Rengöring av runstenar 2025	16
Administrativa uppgifter	17
Referenser	18
Litteratur	18
Skrivelser	18
Bilagor	19
Bilaga 1 – rengjorda runstenar 2024	19

Sammanfattning

Baserat på resultatet av den stora runstensinventering som genomfördes 2018/2019 har Upplandsmuseet under 2024 genomfört vårdinsatser på runstenar. Sammanlagt 45 runstenar rengjordes i trakterna av Örsundsbro och Simtuna i sydvästra Uppland. Området motsvarar de gamla Lagunda och Simtuna häraden. Samtliga stenar torrengjordes varefter de behandlades med 50 % etanollösning. Tre stenar bedömdes vara helt rena efter en behandling, medan 22 etanolbehandlades ytterligare en gång. Sammanlagt 20 stenar ångtvättades

vid det andra tillfället. I samband med rengöringen rensades buskar och sly kring stenarna. Två av stenarna har även besiktats av en konservator med anledning av uppkomna skador. Vidare har utbildningsinsatser i runstensvård genomförts för Lagunda hembygdsförening.

Utanför projektet har Upplandsmuseet under 2024 övervakat flytt av två runstenar, U 712 vid Kungs-Husby på Trödgen och U 1092 vid Bälänge norr om Uppsala.

Figur 1. Runblocket U 1159 vid Skensta i Simtuna socken före årets åtgärder. Ristningen var närmast osynlig och blocket helt överväxt av sly och buskar. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Inledning

Upplandsmuseet har under 2024 fortsatt med vårdinsatser inriktade på runinskrifter i Uppsala län. Ett arbete som pågått sedan 2020. Vårdinsatserna är en följd av den stora inventering av länets runstenar som genomfördes 2018–2019. Inventeringen visade på ett stort behov av vårdinsatser (Lucas 2020a). Efter en projektbeskrivning med ansökan om finansiering beviljade Länsstyrelsen i Uppsala län medel för fortsatta insatser (1st dnr

435-1259-2024). Årets arbete inbegrep rengöring av 45 stenar i centrala Uppland, motsvarande de gamla häradena Lagunda och Simtuna.

Fältarbetet bedrevs mellan april och november 2024. Projektledare var Robin Lucas, som även författat rapporten. I rapporten omnämns även arbeten med runstenar som ligger utanför det aktuella vårdprojektet.

Figur 2. Runblocket U 1159 vid Skensta i Simtuna socken efter rensning av vegetation, torrengöring och två etanolbehandlingar. Stenen är i princip ren från lav och mossa, men behöver målas i. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Bakgrund

Runstenarna utgör en framträdande och särpräglad del av vårt kulturarv. Det är högst angeläget att de förvaltas på ett sätt som gör dem tillgängliga och säkra idag, och samtidigt bevarar dem för kommande generationer. Åren 2018 och 2019 genomförde Upplandsmuseet därför en stor inventering av Uppsala läns utomhus belägna runstenar (Lucas 2020a). Sammanlagt besiktigades 423 objekt och uppgifter togs om skyltning, stenarnas skick, imålning, tillgänglighet samt skymmande vegetation. Själva stenens skick dokumenterades enligt en fyrgradig skala (Prio 1–4). Resultatet visade på ett mycket stort vårdbehov:

- Ett 30-tal runstenar bedömdes vara så hotade att de behövde akuta vårdinsatser (så kallade Prio 1-stenar enligt inventeringen).
- En tredjedel av stenarna var så täckta av mossa och lav att runor eller ornamentik inte kunde ses (så kallade Prio 2-stenar enligt inventeringen).
- Hälften av stenarna saknade eller hade bristfällig skyltning.
- En stor del av stenarna saknade imålning, eller hade blekt eller ojämn imålning.
- Närmare hälften av stenarna stod så att de skymdes eller direkt hotades av omkringliggande vegetation.

Baserat på resultatet av inventeringen har Upplandsmuseet under 2020–2023 genomfört olika vårdåtgärder på 107 runstenar. Fem stenar har flyttats till bättre lägen, 18 stenar som fallit, hotade falla eller stod lösa har riktats upp och markförankrats, ett antal av dessa har även rengjorts. Ytterligare 91 stenar har rengjorts. Rengöringen gjordes i regel genom att löst sittande mossa och lav försiktigt avlägsnades, följd av en upprepad etanolbehandling. Dessutom har 32 stenar rengjorts med ångtvätt (Lucas 2020b, 2021, 2022a, 2022b, 2023a, 2023b). Från och med 2023 har varje vårdinsats varje år avgränsats till ett geografiskt område, detta för att förenkla och effektivisera logistiken och undvika längre bilresor.

Målsättning och metod

För 2024 beviljade Länsstyrelsen medel för åtgärder för samtliga runstenar inom det aktuella området, som omfattande fullåkersbygder i centrala Uppland, motsvarande de gamla häraderna Lagunda och Simtuna (Ist dnr 435-1259-2024). Metoderna var desamma som använts tidigare år och som presenteras vidare i den handbok som Upplandsmuseet producerat tillsammans med en stenkonservator (Ernfridsson & Lucas 2023). De flesta stenar rengjordes vid två tillfällen (se bilaga för komplett redogörelse av åtgärderna för respektive sten). Vårdåtgärderna omfattade tre huvudmoment.

Vegetation, som gräs, buskar och mindre sly röjdes inom ett par meters omkrets från stenarna. Röjningen genomfördes med handredskap vilket begränsade storleken på den växtlighet som var möjlig att ta bort.

Samtliga stenar besiktigades och mossa och löst sittande lav togs bort mekaniskt, med träspatel eller mjuk borste (torrengöring). Stenarna behandlades med en blandning av 50% ren etanol och 50% vatten och fick sedan stå i 4–5 månader för att laven skulle hinna torka ut. Etanolbehandlingen upprepades sedan för att förebygga återväxt.

De mest överväxta stenarna rengjordes vid det andra tillfället med ångtvätt, följt av förebyggande etanolbehandling. Ångtvätt genomförs med ett speciellt aggregat, som hettar upp vatten till ånga som sprutas på stenen på ett avstånd av 10–15 centimeter. Den 100-gradiga ångan dödar och mjuknar upp biologisk påväxt, medan den underliggande stenen inte hettas upp till mer än 60 grader Celsius. Den upplösta påväxten skrubbas och spolats bort med varmt vatten.

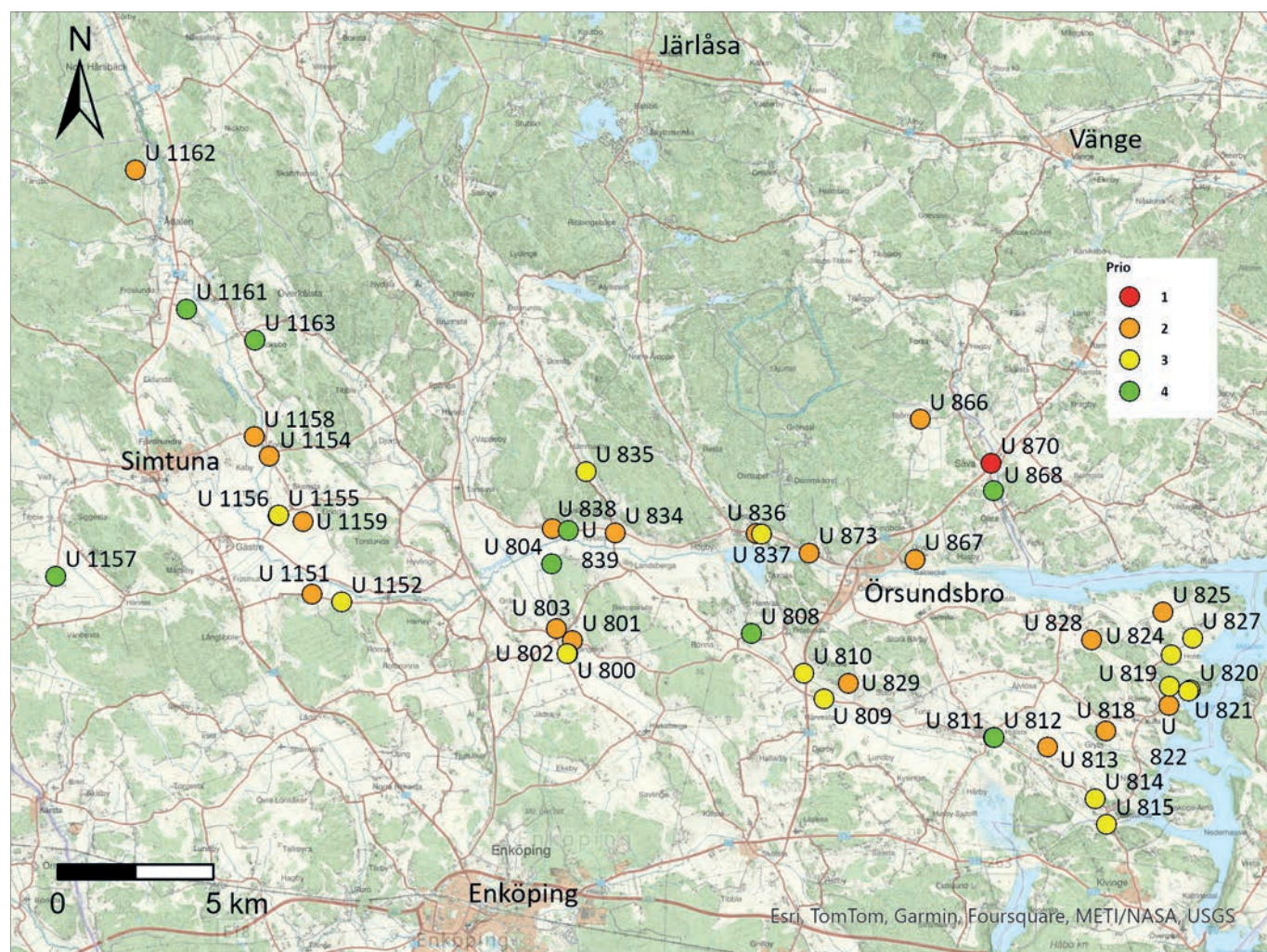

Genomförande

Rengöring av runstenar i Lagunda och Simtuna

Under 2024 rengjordes sammanlagt 45 runstenar inom ramen för detta projekt. Samtliga var belägna i trakterna kring Örsundsbro och Simtuna i sydvästra Uppland. Detta område motsvarar de gamla häradena Lagunda och Simtuna, och omfattar socknarna Altuna, Fittja, Fröslunda, Frösthult, Giresta, Gryta, Hjalsta, Holm, Kulla, Långtora, Nysätra och Simtuna. Tre stenar bedömdes vara i princip rena efter första behand-

lingen. Åtgärden för dessa begränsades därför till besiktning och en kompletterande förebyggande etanolbehandling. De övriga 42 torrengjordes och etanolbehandlades under april och maj 2024. De 20 stenarna med mest hotande och störande påväxt ångtvättades under augusti och september 2024, och under samma period etanolbehandlades de övriga ytterligare en gång.

Figur 3. De stenar som åtgärdats inom ramen för årets runstensprojekt var belägna i trakterna kring Örsundsbro och Simtuna i sydvästra Uppland, ett område som motsvarar de gamla Lagunda och Simtuna häraden. Färgkoderna motsvarar den fyrgradiga skala (Prio 1–4) som användes vid inventeringen 2018–2019 (jfr Lucas 2020a, s 11).

Efter två behandlingar noterades betydande skillnader i hur olika stenar svarat på behandlingen. Detta har varit tydligt redan tidigare år. Anledningen är något svårförklarad, men kan troligen kopplas till olika faktorer; som stenmaterialets struktur, mikroklimat, luftfuktighet, väderstreck på ristningsytan med mera. För att strukturera och följa upp hur rengöringsprocessen fortlöpt använ-

des en fyrgradig skala, från som bäst en helt ren yta till som sämst ingen synlig förbättring. På de allra flesta stenar syntes en tydlig förbättring, och närmare hälften av dem blev i princip helt rena. Det är även känt att många stenar svarar på etanolbehandling olika snabbt, och att förbättringar kan dröja upp till fyra år från behandlingstillfället (Ernfridsson 2017).

Figur 4–5. Status I: Tydlig förbättring, stenen är i princip ren. U 873 vid Örsunda i Gryta socken före (vänster) och efter (höger) torrengröning, ångtvätt och etanolbehandling. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 6–7. Status II: Tydlig förbättring, men en del påväxt kvar. U 1154 vid Forsby i Simtuna socken före (vänster) och efter (höger) torrengröning, ångtvätt och etanolbehandling. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 8–9. Status III: Viss förbättring, men mycket påväxt kvar. U 1151 vid Brunnby i Frösthults socken före (vänster) och efter (höger) torrengöring, ångtvätt och etanolbehandlingar. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 10–11. Status IV: Ingen eller liten synlig förbättring. U 803 vid Långtora by i Långtora socken före (vänster) och efter (höger) torrengöring, ångtvätt och etanolbehandlingar. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Utbildning av hembygdsföreningar

Hembygdsföreningarna är en viktig och prioriterad samverkanspartner för kulturmiljövård i länet. Här finns ett stort engagemang kring den lokala miljön och en stark vilja att hjälpa till med bevarandet av den lokala historien.

I samband med runstensåtgärderna genomfördes utbildningsinsatser för Lagunda hembygdsförening. Vid två tillfällen var föreningens medlemmar med vid runstenstvätt, dels vid torrengöring av U 873 vid Örsunda, dels vid ångtvätt av U 828 vid Fittja. Tanken är att föreningen huvudsakligen ska kunna hantera röjning kring runstenar i framtiden, även om också en enklare årlig rengöring med vatten och mjuk bortse kan bli aktuell.

Konservatorsåtgärder

Två av stenarna var i behov av mer omfattande restaureringsåtgärder. Av denna anledning kontaktades konservator Justyna Korchut, Acta KonserveringsCentrum AB, för att göra en första

bedömning av stenarnas status och föreslå vårdåtgärder.

U 870 vid Säva utgörs av en fragmentarisk ristning i ett större markfast block. Ristningen omnämndes första gången på 1600-talet och redan då rapporterades att den var svårt skadad genom eldpåverkan. På 1850-talet förvärrades skicket då delar av blocket sprängdes bort för att användas som byggmaterial i den närbelägna bron. I samband med en vägomläggning år 1932 delades hela blocket i ett 50-tal stycken som flyttades 15 meter åt väster, där de sammanfogades med cement och ställdes upp ”på en fast och iordningställd grund” (Wessen & Jansson 1951, s 537f). Efter de dryga 90 år som passerat sedan flytten har den ”fasta iordningställda grunden” visat sig vara allt annat än detta. Sättningar i marken har dragit upp de gamla cementfogarna. Dessutom har flera nya sprickor tillkommit. Vid inventeringen 2019 syntes flera större sprickor och lösa fragment. Vid 2024 års fältarbete kunde konstateras att minst ett fragment försvunnit. Ett större löst fragment förvaras för tillfället på Upplandsmuseet. Acta KonserveringsCentrum bedömer att stenen behöver ganska stora åtgärder, bland annat behöver gamla lagningar avlägsnas och lösa fragment limmas fast (Skrivelse Åtgärdsprogram och offert 2023-11-19).

Figur 12. Medlemmar ur Lagunda hembygdsförening röjer sly kring U 828 vid Bodarna, Fittja socken. Foto, Sten-Åke Sundqvist, Lagunda hembygdsförening.

Figur 13–14. Runblocket U 870 fotograferat 2019 (vänster) och 2024, med det saknade fragmentets läge markerat svart och det intagna fragmentets läge markerat rött (höger). Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

U 873 står numera vid den gamla landsvägen mellan Örsundsbro och Nysätra. Ursprungligen stod stenen 200 meter söderut, vid ett numera förstört gravfält. Stenen flyttades av dåvarande markägare i slutet av 1800-talet (Wessen & Jansson 1951, s 542f). Under våren 2024 upptäcktes att ett mindre stycke lossnat. Det rör sig om en

äldre skada som tidigare reparerats med cement. Acta KonserveringsCentrum bedömer att det mindre fragmentet kan limmas fast, men föreslår även andra åtgärder, såsom fixering av lösa flisor på stenens baksida (Skrivelse Åtgärdsprogram och offert 2024-11-08).

Figur 15. Justyna Korchut, Acta KonserveringsCentrum AB, besiktar stenen U 873 vid Örsunda. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Övriga runstensnyheter

Flytt av U 712

Runstenen U 712 stod innan flytten på ett mindre impediment strax öster om landsvägen mellan Husby by och Arnö, mitt emot uppfarten till Skeberga gård. Stenen avritades på 1600-talet, men beskrevs som försvunnen på 1860-talet (Wessén & Jansson 1949–51, s 237f). På 1960-talet hittades ett fragment av stenen i en gångbro som leder över ett dike norr om allén upp till Skeberga. Fragmentet flyttades och ställdes upp på andra sidan landsvägen, ett 30-tal meter från fyndplatsen (Svärdström 1969, s 301f). Med tiden har fragmentet kommit att glida ner och lägga sig med ena långsidan mot marken. Dessutom har fragmentet blivit tämligen överväxt av mossa och lav. I samband med att en ny lantbruksbyggnad planerades beslutade Länsstyrelsen att stenen skulle flyttas för att inte vara i vägen för jordbrukets infrastruktur. Stenen flyttades cirka 330 meter söderut och ställdes upp i en hage. En översiktlig rengöring gjordes och stenen etanolbehandlades (Skrivelse 2024-04-12).

Figur 16. U 712 uppställd på sin nya plats i en hage. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Flytt av U 1092

Runstenen U 1092 beskrevs för första gången på 1600-talet, då stående i en skogsbacke benämnd "Grenberget" vid byn Nyvlas norra gärde. Någon gång innan 1863 flyttades den till bygatan i Nyvla och användes som grindstolpe. Förutom att den höjdes och en gammal skada reparerades 1948 (Wessen & Jansson 1957, s 403ff), har den rengjorts och imålats 1976 och 2000. I nuläget planeras bostads- och vägbygge i området, varför stenen behövde flyttas till en ny plats. Initialt planerades att ställa upp stenen på sitt ursprungliga läge. Vid en besiktning på plats konstaterades att detta område inte var lämpligt, eftersom det var tämligen stenbundet samt överväxt av sly och snår. I stället kom Länsstyrelsen och Upplandsmuseet överens om att ställa upp stenen i anslutning till den så kallade Tingstukällan, där det redan finns en runristning i form av U 1093. Stenen flyttades, en översiktlig rengöring gjordes och stenen etanolbehandlades (Skrivelse 2024-05-21).

Figur 17. U 1092 uppställd på sin nya plats vid Tingstukällan. På blocket till vänster i bild finns ristningen U 1093. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Framtida åtgärder

Övervakning av hotade runstenar

Fyra av stenarna som rengjordes under året hade satt sig i sina fundament och lutade i olika utsträckning. Det rörde sig om U 808 som lutade 25°, U 819 som lutade 15°, U 836 som lutade 20° och U 1162 som hade en lutning på ca 20°. Förutom risken att stenarna faller omkull gör en alltför kraftig lutning att mer fukt ansamlas på

ristningsytorna, vilket i kombination med omkringliggande växlighet kan skapa ett fuktigt mikroklimat. Detta i sin tur påskyndar tillväxt av lav och mossa. Stenarna behöver bevakas för att se om lutningen tilltar med tiden. Om så sker kan stenarna komma att behöva riktas och markförankras.

Figur 18–21. De fyra stenar som kan komma att behöva riktas. U 808 (övre vänster), U 822 (övre höger), U 836 (nedre vänster) och U 1162 (nedre höger). Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Rengöring av runstenar 2025

Under 2025 kommer runstensåtgärder genomföras inom ett område som omfattar gamla Trögds härad, huvudsakligen belägen på en halvö i Mälaren sydöst om Enköping. I detta område kommer sammanlagt 45 runstenar bli föremål för någon form av åtgärd. Arbetet kommer återigen att finansieras genom bidrag från Länsstyrelsen i

Uppsala län (Lst dnr 9244–2024). En unik aspekt av Trögden är att de flesta stenar här är skapade av en och samme ristare, Balle, verksam under andra halvan av 1000-talet. Förutom själva kulturmiljöarbetet utgör detta ett tillfälle att lyfta fram ett av landets tidigaste namngivna konstnärskap.

Figur 22. U 744 i Ekolsunds slottspark, ristad av Balle under andra halvan av 1000-talet. Foto, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Administrativa uppgifter

Plats: Uppsala län.

Fornlämningstyp: Runinskrifter.

Typ av undersökning: Vårdinsatser.

Uppdragsgivare: Länsstyrelsen i Uppsala län.

Fältarbetsperiod: 2024-04-22 – 2024-11-07.

Upplandsmuseets projektledare: Robin Lucas.

Övrig personal: Adam Hultberg, Upplandsmuseet

Upplandsmuseets diarienummer: Ar-51-2024.

Upplandsmuseets projektnummer: 8943.

Länsstyrelsens diarienummer och beslutsdatum: 435-1259-2024, 2024-05-16.

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv.

Referenser

Litteratur

Ernfridsson, Eva 2017. RenSten: test av fyra metoder för borttagning av påväxt på runhäll. Rapport Litobiome AB. Mölnlycke.

Ernfridsson, Eva & Lucas, Robin 2023. Handbok i runstensvård. Upplandsmuseets rapporter 2023:06. Uppsala.

Lucas, Robin 2020a. Runstenar i Uppsala län – ett unikt och hotat kulturarv. Inventering inför kulturmiljövårdande insatser. Upplandsmuseets rapporter 2020:1. Uppsala.

Lucas, Robin 2020b. Runstensvård 2020. En redogörelse för årets insatser. Upplandsmuseets rapporter 2020:11. Uppsala.

Lucas, Robin 2021. Runstensvård 2021. En redogörelse för årets insatser. Upplandsmuseets rapporter 2021:27. Uppsala.

Lucas, Robin 2022a. Rengöring av runstenar. Universitetsparken och Uppsala domkyrka. Upplandsmuseets rapporter 2022:28. Uppsala.

Lucas, Robin 2022b. Runstensvård 2022. En redogörelse för årets insatser. Upplandsmuseets rapporter 2022:29. Uppsala.

Lucas, Robin 2023a. Runstensvård 2023. En redogörelse för årets insatser. Upplandsmuseets rapporter 2023:18. Uppsala.

Lucas, Robin 2023b. Tierps kyrka. Omläggning av bogårdsmur och flytt av runstenar. Upplandsmuseets rapporter 2023:22. Uppsala.

Svärdström, E. 1969. Runfynd 1968. Fornvännen 1969(64), s. 297–306

Wessén, E. & Jansson S.B.F. 1949–51. Upplands runinskrifter. Tredje delen. Stockholm.

Wessén, E. & Jansson S.B.F. 1957. Upplands runinskrifter. Fjärde delen. Stockholm.

Skrivelser

Korchut, Justyna 2024-11-08 Åtgärdsprogram och offert. Runsten, Upplands runinskrifter U 873. Acta KonserveringsCentrum AB.

Korchut, Justyna 2024-11-19. Åtgärdsprogram och offert. Runsten, Upplands runinskrifter U 870. Acta KonserveringsCentrum AB.

Lucas, Robin 2024-04-12. Åtgärder på runsten U 712 (L1943:6329) vid Fasma, fastigheten Skeberga 2:1, Kungs-Husby socken, Enköpings kommun. Upplandsmuseet skrivelse 51–2024.

Lucas, Robin 2024-05-21. Åtgärder på runsten U 1092 (L1944:8514) vid Nyvla, fastigheten Nyvla 1:3, Bälinge socken, Upplandsmuseet skrivelse 169-2024.

Bilagor

Bilaga 1 – rengjorda runstenar 2024

SIGNUM	Plats	Socken	Kommun	LämningsNr	Åtgärder	Anmärkning
U 800	Långtora kyrka	Långtora	Enköping	L1942:3486	240429: Torrengöring runtom. Enstaka kartlav kvar på ristningsyta. Ganska mycket bladlav och mossa borttagen från baksidan. Etanolbehandling av ristningsyta. 240807: Kompletterande torrengöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Kartlav på övre delen ristningsyta, men sten i princip ren.	
U 801	Prästgården	Långtora	Enköping	L1942:3374	240502: Torrengöring och runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Lav på baksidan och sidor lämnas. 240807: Kompletterande torrengöring och etanolbehandling av ristningsyta. Enstaka lav på ristningsyta, men sten hyfsat ren.	
U 802	Långtora kyrka	Långtora	Enköping	L1942:3424	240429: Torrengöring och etanolbehandling runtom. Enstaka kartlav på ristningsyta kvar. Kartlav på baksidan kan lämnas. 240807: Kompletterande torrengöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Enstaka kartlav på ristningsyta, men sten i princip ren.	
U 803	Långtora	Långtora	Enköping	L1942:3135	240429: Torrengöring runtom. Extremt mycket lav kvar. Etanolbehandling av ristningsytor. 240812: Ångtvätt av ristningsytor. Etanolbehandling av ristningsytor. Ännu mycket stora mängder lav på ristningsytor. Återbesök behövs. 240829: Kompletterande etanolbehandling av ristningsyta.	240829 hade marken kring stenen plöjts upp, ingen kompletterande ångtvätt kunde genomföras. Återbesök kan behövas.

SIGNUM	Plats	Socken	Kommun	LämningsNr	Åtgärder	Anmärkning
U 804	Långtora	Långtora	Enköping	L1942:3133	240429: Torrengöring runt-om. Mycket stora mängder bladlav borttagen. Kartlav täcker i princip resten av stenen. Kan lämnas. Etanolbehandling av ristningsyta. Endast centrala delen av ristningsyta behöver rengöras. 240807: Endast etanolbehandling av ristningsyta. Ristningsyta täckt av kartlav, men ristning fullt synlig.	
U 808	Enbergå	Fröslunda	Enköping	L1943:4280	240502: Torrengöring runt-om. Etanolbehandling av ristningsyta. I princip ren, men kartlav ovanför ristningsyta lämnas. 240806: Etanolbehandling av ristningsyta. Ännu en del kartlav i övre delen av ristningsyta.	
U 809	Härvesta	Fröslunda	Enköping	L1943:3587	240502: Torrengöring runt-om. Etanolbehandling av ristningsyta. Kraftig tillväxt av bladlav på ristningsyta. 240815: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. En del torr skorplav, men stenen huvudsakligen ren.	
U 810	Noppsgårde	Fröslunda	Enköping	L1943:3498	240502: Torrengöring runt-om. Etanolbehandling runt-om, 2ggr på ristningsyta. Enstaka kartlav på ristningsyta. 240807: Endast etanolbehandling av ristningsyta. Enstaka hårt sittande skorplav, men stenen i övrigt ren.	
U 811	Hjällsta kyrka	Hjällsta	Enköping	L1943:1228	240516: Ristningsyta helt ren. Borttagning av mossa och lav från baksidan. Etanolbehandling av ristningsyta. Ingen ytterligare åtgärd.	
U 812	Hjällsta kyrka	Hjällsta	Enköping	L1943:1229	240516: Ristningsyta helt ren. Borttagning av mossa från baksidan. Etanolbehandling av ristningsyta. Ingen ytterligare åtgärd.	
U 813	Brunnsta	Hjällsta	Enköping	L1943:1272	240513: Torrengöring runt-om. Etanolbehandling av ristningsytor. Riklig bladlav på båda ristningsytorna. Stenen är för fragmentarisk för att ångtvätt skulle tillföra något. 240807: Kompletterande torrengöring av ristningsytor. Etanolbehandling av ristningsytor. Fragment i princip rena.	

SIGNUM	Plats	Socken	Kommun	LämningsNr	Åtgärder	Anmärkning
U 814	Bälsunda	Hjälsta	Enköping	L1943:1786	240513: Torregöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Sten huvudsakligen ren. Etanolbehandling hösten 24.	Diskutera röjning av snår med markägaren.
U 815	Bälsunda	Hjälsta	Enköping	L1943:1111	240513: Torregöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Riklig kartlav kvar. 240816: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. En del alger kvar, samt även mossa i de lägre delarna, men stenen betydligt renare.	
U 818	Gryta	Kulla	Enköping	L1943:6413	240516: Rensning av busk runtom. Torregöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta 2ggr. Riklig kartlav kvar. 240815: Fixering av löst fragment med småsten. Fragment kan inte längre ruckas på. Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Mycket torr skorplav kvar, men stenen betydligt renare.	
U 819	Mysinge	Kulla	Enköping	L1943:6320	240510: Torregöring runtom. Mycket riklig bladlav från baksidan och sidor avlägsnad. Etanolbehandling av ristningsyta. Riklig kartlav. 240813: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Ännu kartlav kvar i stenens centrala och nedre delar, men ristning betydligt tydligare. Har släppt från fundamentet och lutar 10-15 grader.	Övervaka och åtgärda om lutningen tilltar.
U 820	Mysinge äng	Kulla	Enköping	L1943:6411	240510: Torregöring av ristningsyta, topp och delar av sidor, buskage i vägen. Husägare lovar röja. Etanolbehandling av ristningsyta. Etanolbehandling hösten 24. 240808: Endast etanolbehandling av ristningsyta. En del torr skorplav kvar i övre delen. Ristning tydlig.	
U 821	Mysinge äng	Kulla	Enköping	L1943:6319	240510: Torregöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Bladlav i övre delen. 240408: Endast etanolbehandling av ristningsyta. En del kartlav kvar i översta delen, men sten i princip ren och ristning tydlig.	

SIGNUM	Plats	Socken	Kommun	LämningsNr	Åtgärder	Anmärkning
U 822	Rävsta	Kulla	Enköping	L1943:6470	240510: Torrengöring runt-om. Etanolbehandling av ristningsyta. Riklig bladlav kvar på ristningsyta. 240813: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Ännu en del torr lav på ristningsyta. Återbesök i mån av tid.	Behöver imålas.
U 824	Holms kyrka	Holm	Enköping	L1943:1575	Mars-september 2022: Torrengöring. Etanolbehandling. 240503: Stenen åtgärdad 22. Lav död men ännu kvar. Endast etanolbehandling. Ingen ytterligare åtgärd.	
U 825	Gymminge	Holm	Enköping	L1943:1434	210921: Markförankring. 240503: Torrengöring runt-om. Etanolbehandling av ristningsyta. Mycket riklig död skorplav och kartlav kvar på ristningsyta. 240814: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Mycket torr skorplav och avtryck av lav kvar, men stenen betydligt renare.	Behöver imålas.
U 827	Sjö	Holm	Enköping	L1943:1511	240503: Torrengöring runt-om. Etanolbehandling av ristningsyta. 240808: Endast etanolbehandling av ristningsyta. Grön lav över delar av ristningsyta. 240829: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Den gröna laven sitter ännu hårt på delar av ristningsyta.	Eventuellt återbesök för vidare åtgärder.
U 828	Bodarna	Fittja	Enköping	L1943:4373	240513: Röjning av sly runt-om. Etanolbehandling av ristningsyta. Riklig mossa i äldre lagningar och på större betongpartier, Riklig skorplav och kartlav kvar. 240822: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Fortfarande en del torr vit lav och lav avtryck kvar, men stenen betydligt renare.	Lagunda Hembygds-förening röjer kring stenen.
U 829	Furby	Giresta	Enköping	L1943:4894	Mars-september 2022: Torrengöring. Etanolbehandling. 240516: Stenen åtgärdad 2022. Lav död men ännu kvar ställvis. Viss kompletterande torrengöring av ristningsyta. Etanolbehandling av ristningsyta. 240807: Endast etanolbehandling av ristningsyta. Ristning helt ren.	Behöver imålas.

SIGNUM	Plats	Socken	Kommun	LämningsNr	Åtgärder	Anmärkning
U 834	Nysätra kyrka	Nysätra	Enköping	L1942:4273	240425: Endast etanolbehandling av ristningsyta. Verkar ha rengjorts. 240808: Endast etanolbehandling av ristningsyta. Fragment hyfsat rent.	
U 835	Prästgården	Nysätra	Enköping	L1942:3806	240425: Viss röjning av grenar och ris. Etanolbehandling av ristningsyta. 240808: Endast etanolbehandling av ristningsyta. Torr lav över stora delar av ristningsyta, men ändå tydlig.	
U 836	Alsta	Nysätra	Enköping	L1942:4414	240506: Torrengöring runt om. Etanolbehandling av ristningsyta. Stora mängder bladlav borttagen. 240829 Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Sten i princip ren. Stenen lutar 30 grader.	Övervaka och åtgärda om lutningen tilltar.
U 837	Alsta	Nysätra	Enköping	L1942:3643	240506: Torrengöring runt om. Etanolbehandling av ristningsyta. Täckt av kartlav. Möjligen räcker etanolbehandling av ristning. 240808: Endast etanolbehandling av ristningsyta. Fragment till stora delar täckt av kartlav, men ristning synlig.	
U 838	Ryda kungsgård	Nysätra	Enköping	L1942:4489	200415: Markförankring. 240429: Torrengöring runt om. Etanolbehandling av ristningsyta. 240809: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Mycket stora mängder lav, finbladig grön mossa och alger. Vissa lav kvar.	
U 839	Ryda kungsgård	Nysätra	Enköping	L1942:4393	240425: Torrengöring runt om. Etanolbehandling av ristningsyta. En del lav på ristningsyta. 240809: Viss kompletterande torrengöring. Etanolbehandling av ristningsyta. Torr, död lav över del av ristningsyta, men ristning fullt synlig och läslig.	
U 866	Björnome	Gryta	Enköping	L1943:5208	240506: Torrengöring runt om. Etanolbehandling av ristningsyta. 240809: Endast etanolbehandling av ristningsyta. Sten i princip ren.	

SIGNUM	Plats	Socken	Kommun	LämningsNr	Åtgärder	Anmärkning
U 867	Gryta	Gryta	Enköping	L1943:5347	240507: Rengjord 2022. Ännu mycket död bladlav på ristningsyta. Etanolbehandling. 240812: Endast etanolbehandling av ristningsyta. Spår av död, torr lav över stora delar av ristningsyta.	
U 868	Ransta	Gryta	Enköping	L1943:5345	240506: Torrengöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Mossa i äldre lagningar. 240812: Ångtvätt av ristningsyta. Etanolbehandling av ristningsyta. Reseter av hårt sittande skorplav, men stenen hyffsat ren.	
U 870	Säva	Gryta	Enköping	L1943:4725	240506: Endast observerad. Sten mycket sprucken. Delar saknas. Central del intagen av Upplandsmuseet. 240507: Rengöring av mossa på sidorna. Etanolbehandling av ristning Ingen ytterligare rengöringsåtgärd. 241107: Besiktning i samråd med konservator.	Diskutera konservatorsåtgärder med Länsstyrelsen
U 873	Örsunda	Gryta	Enköping	L1943:5047	240506: Torrengöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Ristningsyta täckt av kartlav, men ristning hyffsat synlig. 240821: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. En del hårt sittande lav i ristningsytans underkant, går ej bort vid behandling. I övrigt är stenen ren. 241107: Besiktning i samråd med konservator angående löst fragment.	Lagunda hembygdsförening röjer kring stenen. Diskutera konservatorsåtgärder med Länsstyrelsen
U 1151	Brunnby	Frösthult	Enköping	L1943:5462	240424: Torrengöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Mycket riklig lav kvar på ristningsyta. 240819: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Fortfarande mycket torr lav på ristningsyta, men stenen betydligt renare.	Björk behöver tuktas
U 1152	Brunnby	Frösthult	Enköping	L1943:4556	240424: Viss trimning av granhäck. Torrengöring på sidor. Etanolbehandling på ristningsyta. En hel del lav kvar. 240819: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Sten i princip ren.	Markägare tuktar granhäck och gör enklare årligt rengöring.

SIGNUM	Plats	Socken	Kommun	LämningsNr	Åtgärder	Anmärkning
U 1154	Forsby	Simtuna	Enköping	L1942:7120	240424: Torrengöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Bladlav på sidor och baksidan lämnas. 240821: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. En del torr lav och avtryck av lav, men huvudsakligen ren.	Behöver imålas.
U 1155	Hjälteberga	Simtuna	Enköping	L1942:6046	240424: Torrengöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Bladlav på sidor och baksidan lämnas. 240828: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta, Mindre mängd torr lav och avtryck av lav på ristningsyta, men stenen huvudsakligen ren.	
U 1156	Hjälteberga	Simtuna	Enköping	L1942:6254	240424: Torrengöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Bladlav på sidor och baksidan lämnas. 240827: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Mindre mängd torr lav och avtryck av lav på ristningsyta, men stenen betydligt renare.	Träd intill behöver tuktas
U 1157	Isby	Simtuna	Enköping	L1942:1121	240424: Torrengöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. 240806: Kompletterande torrengöring runtom. Etanolbehandling av ristningsyta. Enstaka kartlav på ristningsyta, men sten i princip ren. Ingen ytterligare åtgärd.	
U 1158	Stora Salfors	Simtuna	Enköping	L1942:6493	240423: Torrengöring och etanolbehandling runtom. Riklig lav kvar på ristningsyta. 240820: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Fortfarande en del avtryck av lav kvar.	Markägare röjer kring stenen och tuktar lönn.
U 1159	Skensta	Simtuna	Enköping	L1942:6364	240424: Röjning av sly runtom. Torrengöring av ristningsyta och delar av blockets ovansida. Etanolbehandling av ristningsyta. Ristningsyta i princip ren. Även viss kompletterande röjning. 240806: Kompletterande torrengöring och etanolbehandling av ristningsyta.	Kontakta markägare angående röjning.

SIGNUM	Plats	Socken	Kommun	LämningsNr	Åtgärder	Anmärkning
U 1161	Altuna kyrka	Altuna	Enköping	L1944:3969	240424: Torrengöring och etanolbehandling runtom. 240806: Kompletterande torrengöring runtom. Mycket lite bladlav. Etanolbehandling av ristningsytor. Sten nu ren, ingen vidare åtgärd.	
U 1162	Buska	Altuna	Enköping	L1944:4428	240423: Torrengöring och etanolbehandling runtom. Riklig lav kvar på ristningsyta. 240823: Ångtvätt och etanolbehandling av ristningsyta. Avtryck av lav kvar på delar av ristningen, men stenen i övrigt ren. Stenen har satt sig i fundament och lutar 15-20 grader.	Behöver imålas. Observera och åtgärda om riktningen tilltar. Kontakta markägare angående röjning av skog.
U 1163	Göksbo	Altuna	Enköping	L1944:4148	240423: Torrengöring och etanolbehandling runtom. Ristningsyta ren. Endast mindre lav på baksidan. Ingen ytterligare åtgärd.	